

*Науковий керівник – Сіренко Н. М.,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ДІЯЛЬНІСТЬ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

*Лобіков О. Ю.,
здобувач вищої освіти академічної групи Б 4/1,
Миколаївський національний аграрний університет*

Ефективний розвиток економіки країни характеризується стабільним розвитком діяльності небанківських фінансово-кредитних установ, за допомогою яких формуються інвестиційні та кредитні відносини країни, а також стимулюється розвиток економіки.

Значний внесок у дослідженні діяльності та проблем розвитку небанківських фінансово-кредитних установ зробили такі вчені: Дубина М. В. [1], Левченко В. П. [2], Черкасова С. В. [4], Мітюков І. О., Александров В. Т., Ворона О. І., Надбаєва С. М. [5], Хома І. Б., Алексєєв І. В., Тревого Л. С., Андрушко Н. І. [5], Сідельник О. П. [6] та ін.

Небанківські фінансово-кредитні установи – це небанківські фінансові посередники, які надають послуги вузької спеціалізації: кредитування, інвестування та послуги техніко-посередницького характеру, які своєю чергою спрямовані на трансформацію позичених, залучених і власних коштів, з метою задоволення грошових потреб користувачів, а також одержання прибутку.

В Україні до небанківських посередників відносять страхові компанії, пенсійні фонди, ломбарди, факторингові, лізингові компанії, кредитні спілки та ін.

Найбільшу частину ринку фінансово-кредитних установ займають страхові компанії – суб'єкти підприємницької діяльності, які юридично оформлені та беруть на себе обов'язки страховика і мають на це відповідну ліцензію [2].

Пенсійні фонди – це фінансові інститути, де одні активи перетворюються в інші. Пенсійні фонди можуть вкладати кошти в довгострокові активи, оскільки пенсійні виплати мають більш постійний характер. Корпоративні цінні папери – акції та облігації становлять значну частину пенсійних фондів України [3].

Ломбард – небанківська фінансова установа, яка надає єдиний вид фінансових послуг – кредитування під заставу майна. Застава майна – це фізична передача майна ломбардові на зберігання на випадок неповернення коштів, взятих у борг. [4].

Факторингові компанії – це фінансові установи, які забезпечують операції з придбання права вимоги до виконання зобов'язань у грошовій формі за доставлені товари або певні надані грошові послуги [5].

Лізингові компанії – це певна юридична особа, яка надає право користування і володіння невикористаною річчю основним фондам, юридичним чи фізичним особам відповідно до договору лізингу [5].

Кредитні спілки – це небанківські фінансові установи, які можуть надавати послуги лише тим особам, які є членами кредитної спілки. Щоб стати членом спілки, потрібно сплатити вступний і пайовий внески, розмір яких визначає спілка.

Коли зростають заощадження населення, збільшується попит на оновлені інвестиційні послуги та продукти, прискорюється розвиток фінансового сектору країни, тоді значущість небанківських фінансових установ збільшується.

Для того, щоб досягти високого рівня надання фінансових послуг необхідно, щоб небанківські фінансово-кредитні установи:

- швидко та вчасно здійснювали фінансові операції;
- здійснювати індивідуальний підхід до потреб клієнтів;
- забезпечували якість (насиченість, характер) та комплексність надання інформації та консультацій щодо особливостей фінансової послуги;
- мали професійний та кваліфікований склад персоналу;
- індивідуально підходили до потреб кожного з клієнтів [6].

Через оголошення воєнного стану на всій території України Національний банк України продовжує терміни подання річної звітності небанківськими фінансовими установами за 2021 рік, за IV квартал 2021 року та місячної звітності кредитних спілок (за січень та лютий 2022 року) до 31 березня 2022 року [8].

Станом на 28 лютого 2022 року на небанківському фінансово-кредитному ринку працювало 132 страхові компанії non-life (на кінець січня було 133) та 13 life-страховиків, 259 ломбардів, 275 кредитних спілок, 134 лізингові компанії (було 135), 901 фінансова компанія (було 949), 65 страхових брокерів (було 66) та 67 колекторських компаній (було 62). Крім того, на ринку визнано 25 банківських груп та 24 небанківські фінансові групи.

На платіжному ринку діє 38 національних платіжних систем, враховуючи державні, та 16 міжнародних платіжних систем. У лютому зареєстровано міжнародну платіжну систему «R360», створену нерезидентами [7].

Крім того, відповідно до ухваленого Закону України № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» передбачено, що на час дії воєнного стану та в тридцятиденний строк після дня його припинення або скасування споживач не буде нести відповідальності перед кредитором у разі прострочення виконання зобов'язань за споживчим кредитом. Крім того, у разі допущення такого прострочення споживач звільняється, зокрема, від обов'язку сплати кредитором штрафів, пені та інших платежів, сплата яких передбачена

договором про споживчий кредит за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) споживачем зобов'язань за таким договором. Також забороняється у разі невиконання зобов'язань за договором про споживчий кредит збільшення процентної ставки за користування кредитом, крім випадків, коли встановлення змінюваної процентної ставки передбачено кредитним договором чи договором про споживчий кредит. Водночас штраф, пеня та інші платежі, сплата яких передбачена договором про споживчий кредит, нараховані включно з 24 лютого 2022 року за прострочення виконання за таким договором, підлягають списанню. Важливо, що нові правила не передбачають скасування відсотків за користування кредитними коштами. Таке нарахування є правомірним з боку кредитора. Кредитні канікули – це відтермінування сплати боргу, а не його прощення [9].

Отже, небанківські фінансово-кредитні установи є головним елементом фінансових, суспільних та економічних відносин. Вони впливають на функціонування, стан та розвиток економіки держави, та потребують комплексного дослідження щодо забезпечення конкурентних переваг та ринку фінансових послуг у перспективі. Можна спрогнозувати, що надалі суть небанківських фінансових установ буде зростати під впливом таких чинників, як збільшення потреби національної економіки у додаткових інвестиційних ресурсах, зростання попиту на новітні інвестиційні послуги та продукти.

Література:

1. Дубина М. В. Стан та перспективи розвитку системи пара банківських посередників. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./NvFbi/2010_3/08st.pdf (дата звернення: 19.03.2022).
2. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: монографія [Текст]: монографія. К.: *Центр учбової літератури*. 2014. 368 с.
3. Черкасова С. В. Роль небанківських фінансових інститутів в інвестиційних процесах. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України : електр. наук. фах. видання*. 2014. № 1. С. 293-300.
4. Мітюков І. О., Александров В. Т., Ворона О. І., Надбаєва С. М. Фінансові послуги України [Текст]: енциклопедичний довідник: [у 6 т.]. Київ : *Укрбанковидав*, 2011. Т. 1. 758 с.
5. Хома І. Б., Алексеєв І. В., Тревого Л. С., Андрушко Н. І. Ринок фінансових послуг [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Л. : *Видавництво Національного університету "Львівська політехніка"*. 2015. 247 с.
6. Сідельник О.П. Позиціонування небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг як фактор підвищення їх конкурентоспроможності *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2011. № 2. С. 237-240.
7. Фінансовий ринок у цифрах. URL: <https://cutt.ly/ySRccC5> (дата звернення: 19.03.2022).
8. Що потрібно знати небанківським фінансовим установам під час дії воєнного стану. URL: <https://cutt.ly/tSn2Mtb> (дата звернення: 19.03.2022).

9. Нові правила роботи банків і небанківських фінансових установ, що займаються кредитуванням, під час війни. URL: <https://cutt.ly/HSRcnFF> (дата звернення: 19.03.2022).

*Науковий керівник – Сіренко Н. М.,
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

РОЗВИТОК ФАКТОРІВ ДЕСТРУКТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

*Сизоненко Ю. С.,
здобувач вищої освіти академічної групи Ф 4/1,
Миколаївський національний аграрний університет*

В процесі управління економічною безпекою цифрової економіки виділяють як конструктивні так і деструктивні чинники. Очевидно, що конструктивні фактори мають позитивний вплив на економічну безпеку, підвищуючи її рівень, а деструктивні фактори навпаки негативно впливають, знижуючи її рівень. Для своєчасного виявлення та адекватної оцінки викликів та загроз економічної безпеки в динамічно змінних умовах цифрової економіки виникає необхідність зосередити основні зусилля на нейтралізації або мінімізації впливу деструктивних факторів. Це цілком зрозуміло, оскільки керуюча система на будь-якому рівні господарювання прагне уникнути збитків, руйнування виробничого апарату, кадрових негараздів, витоку конфіденційної інформації, затримок із розрахунками тощо. Проте, з позиції системного управління економічною безпекою суб'єктів господарювання, процес її забезпечення повинен включати і пошук, виявлення, стимулювання впливу конструктивних факторів. Тому виявлення адекватної методики оцінки рівня економічної безпеки є актуальною проблемою та підлягає дослідженню [1].

У більшості досліджень найбільшу увагу приділяють системі деструктивних факторів, які негативно впливають на рівень економічної безпеки суб'єктів господарювання. Говорячи про систему факторів деструктивного впливу на економічну безпеку, слід зазначити, що серед суттєвих параметрів функціонування будь-якої економічної системи, що особливо проявляється в умовах ринку, є об'єктивна ситуація нестійкості, невизначеності умов її діяльності. Тому суб'єктам економічної безпеки на кожному конкретному ієрархічному рівні слід брати до уваги систему факторів, які здатні надати деструктивний (негативний) вплив на рівень економічної безпеки будь-якого суб'єкта господарювання. Зазначена система повинна включати такі взаємопов'язані фактори: невизначеність, ризики, небезпеки та загрози, а також виклик, який може виявитися на етапах «ризик – небезпека» або «небезпека – загроза» [3].